

УДК 378.048.2

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ СТВОРЕННЯ ПІДРУЧНИКІВ З ІНОЗЕМНИХ МОВ І КУЛЬТУР”

Бориско Н. Ф.

Київський національний лінгвістичний університет

Анотація. Програма призначається аспірантам з галузі знань 01 “Освіта”, за спеціальністю 011 “Науки про освіту”. Її основна мета – формування спеціальної конструктивно-дослідницької компетентності: здатності аналізувати й оцінювати навчально-методичні комплекси (НМК), зокрема підручники з іноземних мов різних поколінь, методичних концепцій і типів з метою їх вибору та/або адаптації для конкретних умов навчання, визначати їхню роль і функції у процесах навчання та формування особистості викладача/вчителя іноземних мов та укладати сучасні підручники для навчання іноземних мов і культур. Програма складається з двох змістових модулів: основи теорії підручника/НМК для навчання іноземних мов і культур; аналіз, вибір, проектування та укладання підручників з іноземних мов нового покоління. У програмі визначено: основні завдання вивчення дисципліни; ключові знання і вміння, якими має оволодіти майбутній доктор філософії; інформаційний обсяг навчальної дисципліни; форма підсумкового контролю і засоби діагностики успішності навчання.

Ключові слова: доктор філософії, галузь знань 01 “Освіта”, спеціальність 011 “Науки про освіту”, підручник з навчання іноземних мов і культур, аналіз і укладання.

Бориско Н. Ф. Киевский национальный лингвистический университет

Программа учебной дисциплины “Научно-методические основы создания учебников для обучения иностранным языкам и культурам”

Аннотация. Программа предназначается аспирантам в области знаний 01 “Образование” по специальности 011 “Науки об образовании”. Её основная цель – формирование специальной конструктивно-исследовательской компетентности: способности анализировать и оценивать учебно-методические комплексы (УМК), в частности учебники по иностранным языкам разных поколений, методических концепций и типов с целью их выбора и/или адаптации для конкретных условий обучения, определять их роль и функции в процессах обучения и формирования личности преподавателя/учителя иностранных языков и создавать современные учебники для обучения иностранных языков и культур. Программа состоит из двух содержательных модулей: основы теории учебника/УМК для обучения иностранных языков и культур; анализ, отбор, проектирование и создание учебников по иностранным языкам нового поколения. В программе определены: основные задачи изучения дисциплины; ключевые знания и умения, которыми должен овладеть будущий доктор философии; информационный объем учебной дисциплины; форма итогового контроля и средства диагностики успешности обучения.

Ключевые слова: доктор философии, область знаний 01 “Образование”, специальность 011 “Науки об образовании”, учебник для обучения иностранным языкам и культурам, анализ и создание.

Borysko N. F. Kyiv National Linguistic University

The program of discipline “Scientific-methodological bases for creating textbooks for teaching foreign languages and cultures”

Abstract. The program is designed for graduate students in the field of study 01 “Education” on the speciality 011 “Education Sciences”. Its main objective – formation of the special (research) competence: the ability to analyze and evaluate language courses, in particular foreign language student's books of different generations, methodological concepts and types, for the purpose of selecting and/or adapting them for specific educational conditions, identify their role and functions in the process of teaching and forming foreign language teacher's/lecturer's personality and create modern textbooks for teaching foreign languages and cultures. The program consists of two modules: the bases of a course theory for teaching foreign languages and cultures; analysis, selection, projection and creation of new generation foreign language textbooks. The program identifies: the main tasks of the discipline; key knowledge and skills that the future PhD should master; information volume of the discipline; the form of final control and diagnostics of training success.

Key words: Ph.D., field of study 01 “Education”, speciality 011 “Education Sciences”, textbook for teaching foreign languages and cultures, analysis and creation.

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни **“Науково-методичні основи створення підручників з іноземних мов і культур”** складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії зі спеціальності 011 “Науки про освіту”.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: методика навчання іноземних мов і культур (теорія підручника/НМК), педагогіка, психологія, теорія міжкультурної комунікації, соціологія, інформаційно-комунікаційні технології (співвідношення дисциплін 60%:10%:10%:10%:5%:5%).

Програма навчальної дисципліни **складається з таких змістових модулів:**

1. Основи теорії підручника/НМК для навчання іноземних мов і культур.
2. Аналіз, вибір, проектування та укладання підручників з іноземних мов нового покоління.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. **Метою** викладання навчальної дисципліни “Науково-методичні основи створення підручників з іноземних мов і культур” є формування практично-дослідницької компетентності: здатності аналізувати й оцінювати підручники/НМК з іноземних мов різних поколінь, методичних концепцій і типів з метою їх вибору для конкретних умов навчання та укладати сучасні підручники для навчання іноземних мов і культур нового покоління як основного компонента НМК.

1.2. Основними **завданнями** вивчення дисципліни “Науково-методичні основи створення підручників з іноземних мов і культур” є:

- оволодіти основами сучасних досліджень в галузі теорії підручника/НМК для навчання іноземних мов і культур;
- зрозуміти природу і функції сучасних засобів навчання іноземних мов і культур у процесах формування особистості викладача/вчителя як міжмовного і міжкультурного посередника;
- ознайомитися з моделями і методами аналізу підручників та інших компонентів НМК;
- розкрити сутність процесів аналізу й оцінювання підручників різних поколінь, методичних концепцій і типів;
- оволодіти методологічними принципами та вміннями проектування і розробки підручників та інших друкованих компонентів НМК.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-наукової програми аспіранти мають:

знати :

- базові поняття і категорії з теорії підручника;
- роль і дію різноманітних факторів, які зумовлюють укладання і застосування підручника/НМК з іноземних мов;
- основні моделі аналізу та класифікації друкованих засобів навчання;
- різні типи складу НМК; особливості підручників/НМК комунікативно-когнітивного і міжкультурного спрямування та вимоги до них;
- сутність, принципи та особливості моделювання в підручниках основних елементів системи навчання (цілей, змісту, принципів, методів і прийомів);

уміти :

- творчо використовувати у навчальній, дослідницькій та викладацькій діяльності отримані знання з теорії підручника;
- володіти прийомами наукового і практично спрямованого аналізу структури і змісту компонентів підручника/НМК і методичних концепцій, покладених в їх основу, за визначеними критеріями та обирати такі, що релевантні для конкретних умов і цілей навчання;
- визначати функції та характеристики основних компонентів НМК і типи його складу;
- класифікувати підручники/НМК з навчання іноземних мов і культур;
- формулювати вимоги до сучасних підручників/НМК;
- методично грамотно проектувати та укладати підручники і додаткові навчальні матеріали (інші компоненти НМК) з метою досягнення цілей навчання і вивчення іноземних мов і культур.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин/ 3 кредити ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. “Основи теорії підручника/НМК для навчання іноземних мов і культур”

1.1. Фактори і чинники, що зумовлюють створення і застосування засобів навчання іноземних мов і культур.

1.2. Роль і функції підручника/НМК у процесах формування іншомовної комунікативної компетентності тих, хто навчається.

1.3. Моделі та критерії наукового і практично спрямованого аналізу структури і змісту компонентів підручника/НМК.

1.4. Класифікація підручників/НМК з навчання іноземних мов і культур за різними критеріями.

1.5. Функції та характеристика основних компонентів НМК і типи його складу.

1.6. Вимоги до сучасних підручників/НМК.

Змістовий модуль 2. “Аналіз, вибір, проектування та укладання підручників/НМК з іноземних мов нового покоління”

2.1. Аналіз і оцінювання підручників/НМК різних поколінь, методичних концепцій і типів та проблема їхнього вибору для конкретних умов навчання.

2.2. Сутність і особливості моделювання в підручниках/НМК основних елементів системи навчання.

2.3. Принципи та особливості проектування та укладання підручників.

2.4. Структура і зміст підручника з навчання іноземних мов і культур.

2.5. Особливості сучасних підручників/НМК комунікативно-когнітивного і міжкультурного спрямування.

2.6. Використання інформаційно-комунікаційних технологій для укладання додаткових навчальних матеріалів НМК.

3. Рекомендована література

• Арутюнов А. Р. Теория и практика создания учебника русского языка для иностранцев / А. Р. Арутюнов – М.: Рус. яз., 1990. – 166 с.

• Бейлинсон В. Г. Арсенал образования: характеристика, подготовка, конструирование учебных изданий : монография / В. Г. Бейлинсон. – М. : Книга, 2006. – 288 с.

• Беспалько В. П. Теория учебника: дидактический аспект / В. П. Беспалько. – М.: Педагогика, 1988. – 160 с.

• Беспалько В. П. Учебник. Теория создания и применения / В. П. Беспалько. – М.: Народное образование, 2006. – 192 с.

• Бим И. Л. Система обучения иностранным языкам в средней школе и учебник как модель ее реализации / И. Л. Бим – М.: Просвещение, 1974. – 240 с.

• Бим И. Л. Методика обучения иностранным языкам как наука и проблемы школьного учебника (опыт системно-структурного описания) / И. Л. Бим – М.: Рус. яз., 1977. – 288 с.

• Бим И. Л., Афанасьева О. В., Радченко О. А. К проблеме оценивания современного учебника иностранного языка // Иностранные языки в школе. – 1999. – № 6. – С. 13–17.

• Бориско Н. Ф. Концепция учебно-методического комплекса для практической языковой подготовки учителей немецкого языка (на материале интенсивного обучения): Монография / Н. Ф. Бориско – К.: Изд. Центр КДЛУ, 1999. – 268 с.

• Бориско Н. Ф. Тенденции развития учебно-методических комплексов с учетом новых информационных и коммуникативных технологий // Иноземні мови. – 2001. – №3. – С.1921.

• Горлова Н. А. Оценка качества и эффективности УМК по иностранным языкам / Н. А. Горлова // Иностранные языки в школе. – 2005. – № 8. – С.19–27.

- Жерар Ф.-М. Як розробляти та оцінювати шкільні підручники / Ф.-М. Жерар, К. Роеж'єр; пер. з франц. М. Марченко. – К.: КІС, 2001. – 352 с.
- Зыкова Н. Н. Проблема коммуникативной ориентированности учебника иностранного языка для педагогического вуза // Совершенствование языковой и мелодической подготовки учителя иностранных языков: Межвуз. сб. науч. тр. – Нижн. Новгород: НГПИИЯ, 1990. – С. 3–10.
- Кодлюк Я. П. Теорія і практика підручникотворення у галузі початкової освіти України (1960 – 2000 рр.) // Я. П. Кодлюк. – К.: Наш-Час, 2006. – 367 с.
- Пассов Е. И. Учебник как феномен сферы иноязычного образования / Е. И. Пассов // Иностранные языки в школе. – 2004. – № 4. – С. 39–46.
- Редько В. Г. На засадах єдиної концепції. Особливості побудови змісту шкільних підручників з іноземних мов / В. Г. Редько // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2006. – № 5. – С. 7886.
- Цыганкова Е. В., Пикулина Е. В. Уровни моделирования вузовского учебника контекстного типа по иностранному языку // Молодой ученый. – 2014. – №4. – С. 137–140.
- Якушев М. В. Обучение анализу учебника иностранного языка в процессе методической подготовки будущего учителя (На материале учебников немецкого языка) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 : Орел, 1998. – 190 с.
- Якушев М. В. Научно обоснованные критерии анализа и оценки учебника иностранного языка / М. В. Якушев // Иностранные языки в школе. – 2000. – №1. – С. 16–33.
- Публікації у Віснику КНЛУ, серія “Педагогіка і психологія”
- Публікації у науково-методичному журналі “Іноземні мови” та у Бібліотечці журналу “Іноземні мови”
- Докторські дисертації зі спеціальності 13.00.02 “Теорія і методика навчання: іноземні мови”
- Кандидатські дисертації зі спеціальності 13.00.02 “Теорія і методика навчання: іноземні мови”
- Common European Framework of Reference for Languages Learning, teaching, assessment. – Cambridge Univ. Press, 2003. – 260 p.
- European Profile for Language Teacher Education – A Frame of Reference / Written by M. Kelly, M. Grenfell. – Southampton, 2005. – 47 p.
- Kast B., Neuner G. (Hg.) Zur Analyse, Begutachtung und Entwicklung von Lehrwerken für den fremdsprachlichen Deutschunterricht. – Berlin: Langenscheidt, 1994. – 275 S.
- Nodari C. Perspektiven einer neuen Lehrwerkskultur. – Frankfurt am Main, Salzburg: Sauerländer, 1995. – 262 S.
- Rösler D., Würffel N. Lernmaterialien und Medien (dII Reihe) – München: Klett-Langenscheidt, 2014. – 187 S.
- Wallace M. Action Research for Language Teachers. – Cambridge Univ. Press, 2001. – 273 p.

4. Рекомендовані Інтернет ресурси

<http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/>
http://ec.europa.eu/education/policy/higher-education/bologna-process_en.htm
http://bologna-centr.at.ua/index/ukraina_i_bolonskij_process/0-19
<http://www.ecml.at/>
<http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/>
http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/default_fr.asp
<http://www.tandfonline.com/toc/cwse20/current>
<http://www.onestopenglish.com/section.asp?sectionType=listsummary&catid=58065>
<http://www.onestopenglish.com/section.asp?sectionType=listsummary&catid=58063>

<http://www.ets.org/portal/site/ets/menuitem.fab2360b1645a1de9b3a0779f1751509/?vgnnextoid=69c0197a484f4010VgnVCM10000022f95190RCRD>
<http://www.cambridgeesol.org/>
<http://www.ets.org/portal/site/ets/menuitem.fab2360b1645a1de9b3a0779f1751509/?vgnnextoid=06cfd898c84f4010VgnVCM10000022f95190RCRD>
<http://www.teachingenglish.org.uk/try/links/exams>
<http://www.oup.com/elt/global/products/oet/>
<http://www.oxfordenglishtesting.com/>
https://www.oxfordenglishtesting.com/browse_tests.aspx?menuId=2&userType=2
<http://www.britishcouncil.org.ua/teach/resources/online-resources>
<http://www.alte.org/resources>
<http://www.deutschzentrum.org.ua/>
<http://www.goethe.de/ins/ua/kie/lrn/prf/ft1/ukindex.htm>
<http://institutfrancais-ukraine.com/ua/apprendre/delf-dalf>
http://ave.cervantes.es/prueba_nivel/registro/test_de_clasificacion.php?origen=webAVE

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання: усне та письмове опитування, перевірка виконаних практичних завдань, тестовий та рейтинговий контроль, модульна контрольна робота.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти : Постанова КМ України від 30 грудня 2015 р. № 1187. Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-p>
2. Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах): Постанова КМ України від 23 березня 2016 р. № 261. Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-p>
3. Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: Постанова КМ України від 29 квітня 2015 року № 266. Режим доступу: www.kmu.gov.ua/control/ru/cardnpd?docid

Стаття надійшла до редакції 10.09.2016

REFERENCES

1. Pro zatverdzhennya Litsenziynykh umov provadzhennya osvithn'oyi diyal'nosti zakladiv osvity : Postanova KM Ukrayiny vid vid 30 hrudnya 2015 r. # 1187. Rezhym dostupu : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-p>
2. Pro zatverdzhennya Poryadku pidhotovky zdobuvachiv vyshchoyi osvity stupenya doktora filosofiyi ta doktora nauk u vyshchyykh navchal'nykh zakladakh (naukovykh ustanovakh): Postanova KM Ukrayiny vid vid 23 bereznya 2016 r. # 261. Rezhym dostupu : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-p>
3. Pro osoblyvosti zaprovadzhennya pereliku haluzey znan' i spetsial'nostey, za yakymy zdiysnyuyet'sya pidhotovka zdobuvachiv vyshchoyi osvity: Postanova KM Ukrayiny vid 29 kvitnya 2015 roku # 266. Rezhym dostupu: www.kmu.gov.ua/control/ru/cardnpd?docid

Received 10.09.2016